

Enige broedvogels in Noord-Brabant

door

SJ. BRAAKSMA, W. H. TH. KNIPPENBERG en V. LANGENHOFF
(met 1 tekstfiguur)

Inleiding:

In het tijdschrift *Brabantia* zijn in de jaren 1952—1955 onder bovengenoemde titel elf artikelen verschenen, waarin S. BRAAKSMA (Staatsbosbeheer, Utrecht), V. LANGENHOFF (Vught; vanaf september 1955 Rotterdam) en W. KNIPPENBERG (St. Michielsgestel) hun voorlopige inventarisatie van noordbrabantse broedgegevens betreffende een 40-tal vogels bekend maakten. Een bespreking van deze artikelen is te vinden in *Limosa*, bijlage bij jaargang 25, p. 32—33, 26, p. 7—8 en 40—41. In meer beknopte vorm zal de reeks in dit tijdschrift worden voortgezet.

Het was en is onze bedoeling vooral die vogels te behandelen, waarvoor HAVERSCHMIDT in zijn *Faunistisch overzicht van de nederlandse broedvogels* (1942) een nader onderzoek gewenst of zelfs zeer gewenst acht. De bonte volgorde, waarin de vogels zullen verschijnen, vindt o.a. hierin zijn verontschuldiging.

Grauwe Gors, *Emberiza calandra calandra* L.

De Grauwe Gors, een standvogel die in de wintermaanden wat rondzwervt, komt in Noord-Brabant bijna uitsluitend in de graanvelden en hooilanden langs de Maasdijken voor. Volgens KOLLER (1888) broedde hij in Noord-Brabant in kleine getale.

De volgende waarnemingen betreffen uitsluitend zingende mannetjes (= m.), tenzij uitdrukkelijk iets anders wordt aangegeven.

Steenbergen, bij Sas de Heen, 1950 ca 15 juli 3 m. (J. DE SMIDT).

Heusden-Nederhemert, 1930 2 mei verscheidene mm. langs de Maas (*Ardea* 20, 71); 1939 (HAVERSCHMIDT, 128).

Herpt-Hedikhuizen, 1950 20 juli 2 m. (S. BRAAKSMA).

Hedikhuizen-Bokhoven, 1950 7 juni 1 m. (S. B.).

Bokhoven-Engelen, 1950 7 juni 4 m. (S. B.).

Vlijmen, 1938 11 april 1 m. (*Ardea* 28, 100); 1939 (HAV., 128).

Hervense dijk, 1952 8 mei 1 m. (V. LANGENHOFF).

Empel, Maasdijk, 1941 gedurende de broedtijd meermalen mm. gehoord; is hier stellig broedvogel (*Ardea* 31, 111); 1952 14 april, 28 en 30 juni 2 m. (S. B., V. L., W. KNIPPENBERG); 1954 14 en 29 april 3 m. (W. K.); 1955 29 april 1 m. (V. L.), 1 juni 1 m. (W. K.).

Gewande-Maren, 1949 18 april 3 m. (V. L.); 1952 14 april 6—7 m. (V. L.). 27 juni 6 m. tussen Blauwe Sluis en Maren; 1954 29 april 3 m., dezelfde dag ook nog 3 m. bij het veer te Maren (W. K.); 1955 24 juli 3 jongen en 2 eitjes, 26 juli 3 onbebroede eitjes in pas gemaaid hooiland (B. v. DOOREN).

Lith, 1952 tussen Het Wild en de eendenkooi 27 juni 2 m. (S. B.); 1954 langs de Maasdijk 29 april 1 m. (W. K.).

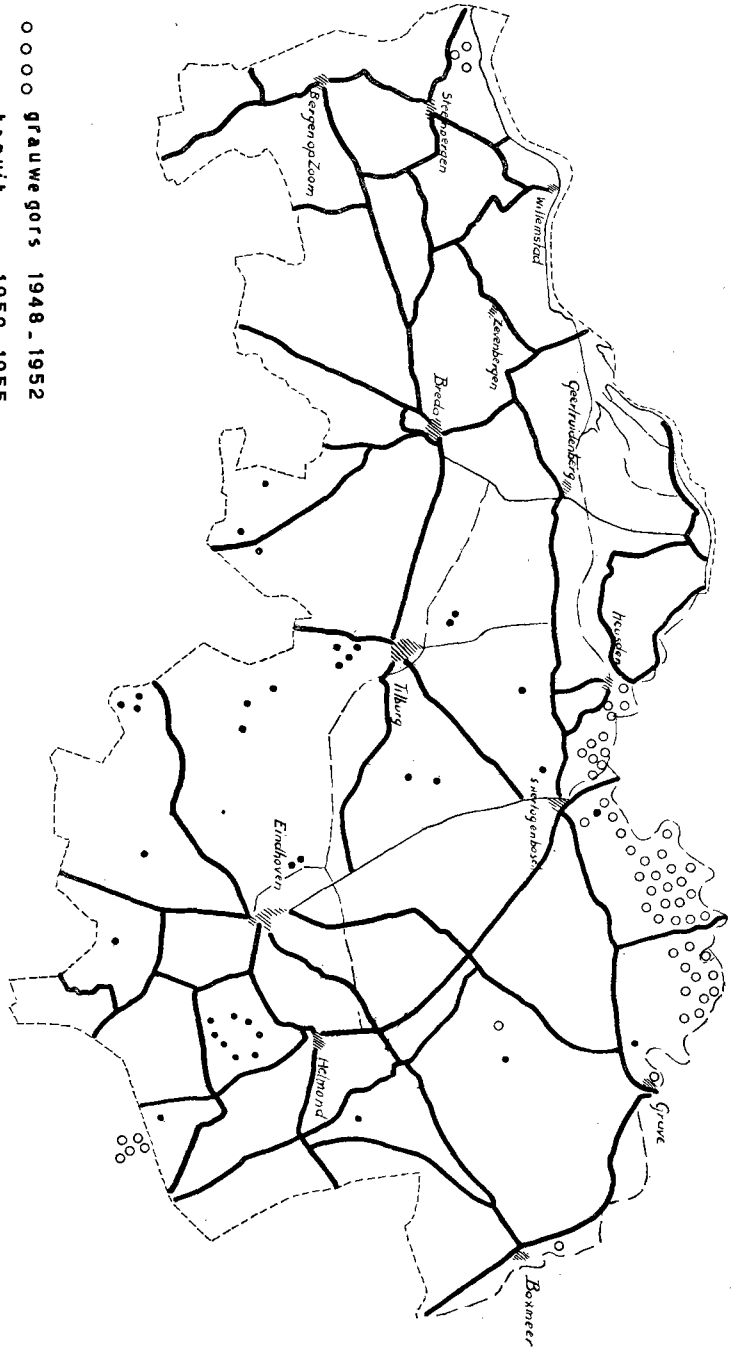
Lithoyen, 1932 (HAV., 128); 1952 ten zuidoosten 27 juni 3 m. (S. B.); 1954 29 april langs de Maasdijk 1 m. (W. K.).

Teeffelen, 1954 29 april 2 m. (W. K.).

Tussen Oss en Macharen, 1942 17 juli verscheidene gezien (*Ardea* 32, 228).

Noord-Brabant

o o o o GRAUWEGORS 1948-1952
• • • • LAPUIT 1950-1955

Tussen Oss en Oyen, 1952 5 paren (C. J. BOOY).

In 1951 werden op excursies 12, 19 en 22 juni in het gebied tussen Kruisstraat, Het Wild, Oss en Ravenstein 27 m. genoteerd (S. B.).

Ravenstein, 1950 25 mei 2 m. aan de Maasdijk ten westen van het stadje (S. B.), 22 juli 1 m. (V. L.).

Grave, 1952 8 juli 1 m. (S. B.).

Volkel, 1914 vooral in de Peel tussen Volkel en Mill aanwezig (Ardea 4, 102); 1951 8 juni 1 m. bij het vliegveld (S. B.).

Beugen, 1948 broedvogel (J. DE JONG).

Ospelerpeel, 1944 18 mei enkele m. (Venkraai 2, 12); 1949 april en juni enige m.; 1950 18 mei minstens 5 m. (S. B.); 1952 5 juni 3 m. en nest met 5-legsel in perceel haver (G. v. DEURSEN); 1954 medio mei minstens 2 m. aan zuid- en zuidostrand van het reservaat op limburgs gebied (V. L.).

Eindhoven, Strijp, 1944 16 maart 1 m. (Venkraai 1,7); 1944 6 juni 1 m. bij Gestel (Venkraai 2,12).

Het aantal broedparen in Noord-Brabant mogen we de laatste jaren met enige waarschijnlijkheid op ca 60 stellen. Zie fig. 1.

W. H. TH. KNIPPENBERG.

De Tapuit, *Oenanthe oenanthe* L.

De Tapuit is in Noord-Brabant zeker niet zeldzaam als broedvogel. De soort komt in die delen waar zij regelmatig pleegt te broeden, meestal slechts verspreid en als regel slechts in klein aantal voor. Uit onderstaand overzicht blijkt, dat de Tapuit vooral voorkomt op de zandgronden. In West-Brabant komt de soort echter wellicht ook op de zandgronden veel minder voor. Hierbij dient te worden opgemerkt, dat het aantal medewerkers aan de inventarisaties in het westen nog gering is. In de kleigebieden komt de Tapuit slechts incidenteel voor als broedvogel en dan nog meestal waar zand is gestort of waar steenhopen aanwezig zijn. Dit is in overeenstemming met wat in de geraadpleegde literatuur over het voorkomen in Nederland wordt vermeld. De meeste auteurs wijzen er nl. op, dat de soort vooral in de droge streken van ons land vrij algemeen voorkomt en vermelden als broedterrein speciaal de heidevelden en de duinen (vgl. bijv. EIJKMAN c.s., 1937 en HAVERSCHMIDT, 1942). Het begrip „speciaal in droge streken” is overigens relatief. Zo broeden, zoals uit dit overzicht blijkt, ieder jaar verschillende paren Tapuiten op heidevelden met vennen, terwijl opvalt, dat berichten over het voorkomen in stuifzandgebieden — zoals bijv. de Drunense duinen — vrijwel ontbreken, ofschoon de meeste stuifzandgebieden in de provincie meermalen gedurende de broedtijd door ornithologen werden bezocht.

W a a r n e m i n g e n :

Bakel, De Rips : 1952 1 paar op 1 mei (A. RAYMAKERS).

Bakel : 1954, 6 jongen op 10 juni (B. VAN DOOREN), hier in 1952 2 paar op 2 mei (A. R.).

Heide tussen Deurne en Meyel : 1952, 1 paar op 14 april (S. BRAAKSMA).

Astenske en Ospelsche Peel : 1952, broedvogel (G. VAN DEURSEN), hier toen 1 paar op ontginning bij de Moost op 6 juni (S. B.).

Strabrechtsche en Lieropsche heide : 1950, geregelde broedvogel (F. HOCHSTENBACH, M. BROEKMAN, B. v. D.), 1951, plm. 8 broedparen, 1950, nest gevonden in konijnenhol op 10 juni (K. VIVEEN).

- Helmond : 1943, in juni, 1942, in mei waargenomen op heiderestanten ten noorden en oosten van de stad (G. SANDERS).
- Uden, Odiliapeel : 1951 op 8 juni nest met 5 jongen onder golfplaat in weiland (S. B.).
- Uden, Vliegveld Volkel : 1951, op 8 juni 1 paar met 3 vlugge jongen en 1 paar zonder jongen (S. B.).
- Ravenstein, Herpen : 1950, broedvogel in de omgeving (VAN BERKEL).
- Schaijk, Schaijkschehoek : 1952, op 1 mei op 2 plaatsen aanwezig op heideresten langs fietspad naar Slabroek (S. B.).
- Uden, Laagslabroek : 1951, op 24 april 2 paar op heide langs Udenschebaan (S. B.).
- Schijndel : 1947, op 13 april ♂ op steenhoop op het voormalige vliegveld. (W. KNIPPENBERG).
- Heeze : 1948, 6 aug. broedend (J. VAN ALPHEN).
- Soerendonk : 1952, op 10 juni 1 ex. gezien (S. B.), 1950 broedvogel (W. WESTMEIZE).
- Valkenswaard : 1955, wellicht broedvogel op de Grote Heide (B. v. D.).
- Riethoven : geregelde broedvogel op tot bouwland ontgonnen heide, hier zowel in 1955, als in 1954, 1953, 1952, 1951 en 1950 nest gevonden (B. v. D.).
- Reusel : 1953, op 30 juni en 1 juli 1 paar in de Moeren en enkele paren op nabijgelegen ontginningen (V. LANGENHOFF).
- Knegselsche heide : 1953, op 5 mei 3 ex. (S. B.).
- Wintelre : 1953, 5 mei 3 ex., op ontgonnen Buiksche heide (S. B.).
- Netersel : 1955, broedvogel op de Neterselsche heide (B. v. D.), 1952, 1 paar op 1 mei (W. K.), 1946 in mei aanwezig (HELLEBREKERS, 1946).
- Bladel : 1955, 23 april 1 ♀ (W. K.).
- Middelbeers, Lanschotsche heide : 1952, 26 juni 1 ex. (S. B.).
- Esbeek : plm. 1950, broedvogel in de omgeving (J. WITLOX).
- Hilvarenbeek : 1951, 31 mei 2 paar op de heide ten westen van de weg Broekhoven-Hilvarenbeek (S. B.).
- Oirschot : 1954, omstreeks half mei 5 paar op de Oirschotsche heide (J. TH. DE SMIDT).
- Boxtel-Oisterwijk : 1952 op 30 mei 1 ♂ Z.W. van de Huisvennen, 1951, op 14 juni 1 ex. roepend op de Campinasche heide (S. B.), plm. 1950 hier broedend bij de Huisvennen (J. WITLOX), 1949, 21 april 1 paar op de Campina, hier op 6 juni nog aanwezig (V. L.).
- Haaren-Oisterwijk : 1950, op 23 mei 1 paar tussen Haaren en de Campina op zandhopen langs pas genormaliseerde beek (S. B.).
- Empel : 1953, op 15 mei, alarmerend ♀ (W. K.), 1952, op 5 mei 1 paar op nieuwe weg in aanleg (S. B.).
- Engelen : omstreeks 1910, ieder jaar 1 paar broedend tussen stenen van de dijk bij het Meer, in 1908 nest gevonden (WIGMAN, 1910).
- Drunen-Cromvoirt : 1952, op 8 mei 1 ex. bij brug over Drongels kanaaltje in weg Deuteren-Cromvoirt (W. BRAAKSMA), 1937, in groot aantal aanwezig langs Drongels kanaal (Natura 1937, p. 101).
- Drunen : 1950, 1 paar in de Drunense duinen (FR. DE MAST).
- Helvoirt : 1951, 20 april 1 paar op de Helvoirtsche heide (S. B.).
- Loon op Zand : 1955, 20 april 2 ♂ ♂ en 1 ♀, 1954, 30 april 1 paar bij het Leikeven (A. VAN DIJK, W. K.), 1952, op 15 mei 1 paar en 1 solitair gezien, 1951, 2 à 3 paren waarschijnlijk broedend op de heide bij het Plakkeven en het Leikeven (S. B.).
- Tilburg : 1952, in gebied met straal van plm. 6 km rondom Tilburg, in totaal plm. 8 broedparen (F. A. TEURLINCX).
- Gorp : plm. 1950, broedvogel (J. W.).
- Goirle : 1945, broedvogel op de Rechte heide, 1937, in juni 6 ex. (J. W.).
- Baarle-Nassau : 1951, nog gewone broedvogel in de omgeving (A. FICK).
- Ulikoten : 1954, half juni 1 paar op de Ulikotensche heide (C. G. VAN LEEUWEN).
- Made-Den Hout : 1954, op 28 april 1 paar (P. BROEDERS).
- Zevenbergen : 1954, 4 mei 1 paar (P. B.).

Zundert: 1948, 16 juli 1 ex. op heide bij de Lokker (S.B.).

Schijf: 1953, 6 mei 1 paar op ontgonnen deel van de Buissche heide (S.B.).

Uit bovenstaand overzicht mag met enige waarschijnlijkheid worden geconcludeerd, dat de laatste jaren gemiddeld minstens 28 paar Tapuiten in Noord-Brabant broeden. Daarnaast werden nog pl.m. 35 dubieuze broedparen geregistreerd. Gezien deze gegevens en gezien de onvolledigheid van de inventarisatie, lijkt een schatting van 50 à 80 broedparen zeker verantwoord. Zie fig. 1.

Oudere ornithologen wijzen er op, dat het aantal broedparen de laatste decennia sterk is afgenomen. Helaas ontbreken kwantitatieve gegevens omtrent de omvang van deze achteruitgang geheel.

Literatuur.

EIJKMAN, C., e.a. (1941): De Nederlandsche Vogels, Deel I, p. 286, Wageningen.
 HAVERSCHMIDT, FR. (1942): Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche Broedvogels, p. 91, Leiden.

HELLEBREKERS, W. PH. J. (1946): Z.O. Noord-Brabant. Limosa 19, p. 142.

IERSEL, H. VAN (1937): De vogels rondom 's-Hertogenbosch. Natura 1937, p. 99.

WIGMAN, A. B. (1910): De Zomervogels van de Meer te Vlijmen (N.-Brab.).
 Jaarboekje N.O.V. no. 7, p. 86.

SJ. BRAAKSMA

(afd. Natuurbescherming en Landschap
 van het Staatsbosbeheer).

Korte mededelingen

(met 1 tekstfiguur)

Jonge „Bonte” Kraai in Amsterdam.

In de morgen van 5 juli 1955 bemerkte ik op de Apollolaan bij het Olympiaplein in Amsterdam-Zuid een kraaiachtige vogel, die zich op vrij onbeholpen wijze over het trottoir voortbewoog. Het dier liet zich gemakkelijk op het dak van een auto vangen. Het bleek een jonge Bonte Kraai te zijn, die nog niet goed kon vliegen. De vogel was verder zeer mak en klaarblijkelijk aan de omgang met mensen gewend.

De vogel bevindt zich thans in „Artis”. Prof. Voous bericht mij nu, dat hij zich ontpopt heeft als een bastaard-kraai.

Opmerkelijk is echter, dat geen enkel gegeven of waarneming verkregen is over het broeden van Bonte Kraai met Zwarte Kraai in Amsterdam-Zuid. Er blijft dus ook de mogelijkheid, dat de vogel meegebracht is „ergens” vandaan en ontsnapt is.

J. E. SLUITERS.

Summary: A young “Hooded” Crow, caught in Amsterdam.

On July 5th, 1955 a young “Hooded” Crow was caught in Amsterdam (see fig. 1). According to Prof Voous it was a hybrid. Possibly the bird had been brought from somewhere else and had escaped later on.